

LANDDAGEN
SLESVIG-
HOLSTEN

E LOONDÄI
SLASWIK-
HOLSTIIN

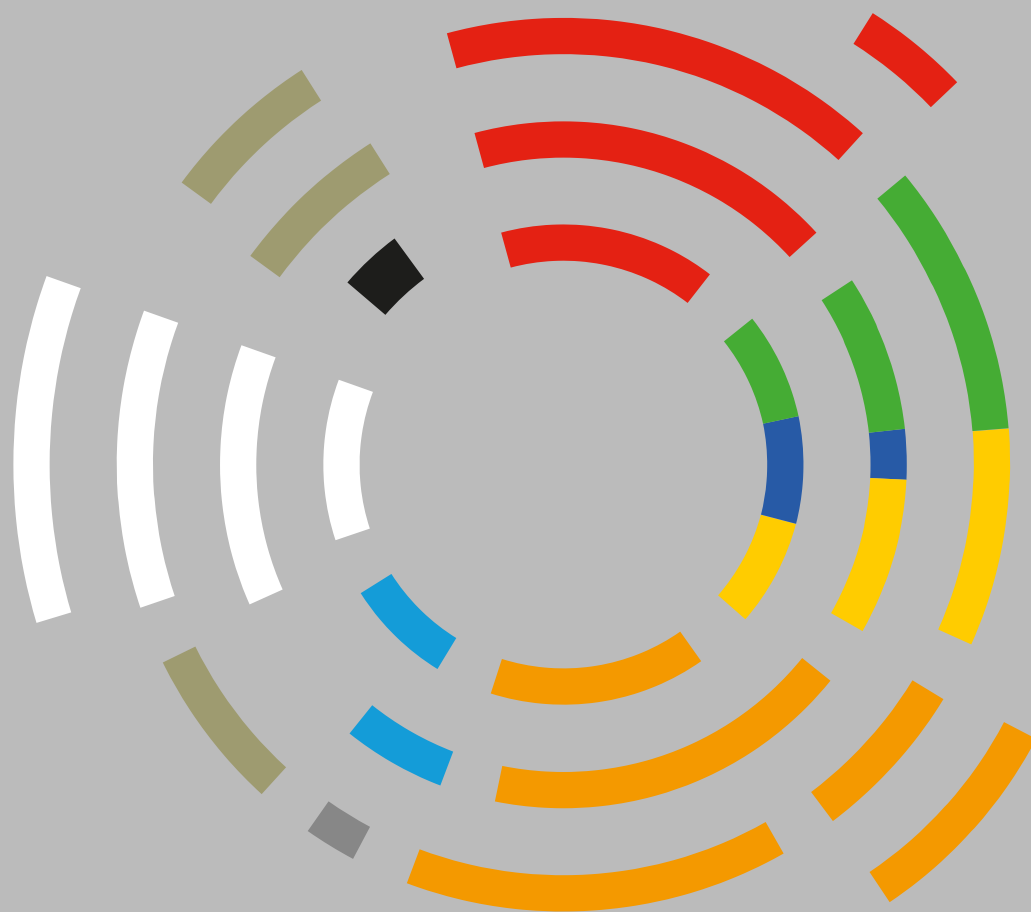
LANDDAG
SLESWIG-
HOLSTEEN

2017—2022

Data & fakta

Doote & Fakte

Daten & Fakten

Landdagsbygningen	4 — 5
Et loonshüs	
Dat Landshuus	

Landdagen	dansk
Slesvig-Holsten	6 — 11

19. valgperiode 2017 — 2022
Data & fakta

E loondäi	friisk
Slaswik-Holstiin	12 — 17

19. Woolperiood 2017 — 2022
Doote & Fakte

Landdag	plattdüütsch
Sleswig-Holsteen	18 — 23

19. Wahlperiood 2017 — 2022
Daten & Fakten

Siddeorden	24 — 25
Satorder	
So sünd de Stöhl in den Landdag verdeelt	

Landdagsbygningen Landdagen har siden 1950 sæde i huset ved fjorden, som siden da bliver kaldt „Landeshaus“. Det blev oprindeligt opført som kejserligt marineakademi. Efter en byggeperiode på fem år blev den festligt indviet den 6. oktober 1888. Kiel var siden grundlæggelsen af Det Tyske Rige (1871) rigskrigshavn. Marineakademiet havde en længde på 100 meter, en bredde på 50 meter og en højde på 24 meter. Med disse imponerende mål hørte akademiet til de største og prægtigste bygninger i byen. Som følge af Versaillestraktaten blev akademiet

allerede i 1919 nedlagt igen. Fremover var huset Marinestation Ostsees sæde. Under 2. Verdenskrig blev marinebygningen voldsomt skadet af bombeangreb. Den nødvendige genopbygning efter 1945 varede flere år. Den 3. maj 1950 kunne den slesvig-holstenske landdag for første gang holde møde i det tidligere marineakademi. Landeshaus blev delstatsparlamentets faste arbejdssted. Parlamentet blev dog nødt til i mange år at dele bygningen med indenrigsministeriet og landskancelliet (senere: statskancelliet). Landdagsmedlemmernes og landdagsadministrationens pladsvilkår forbedrede sig først i 1983, da

Et loonshüs Sunt 1950 njütet e loondäi dät hüs bai e förde, wat sunt jüdeer tid önj Kil loonshüs nämnd wårt. E histoori foon dideere bag långt ouers nuch wider önj e tid tubääg. Äl di 6. oktober 1888 wörd et eefter fiw iir bagtid ma en grut fäst as kaiserlik mariine-akademii inwaid. Sunt et grünleeden foont tjüsch rik (1871) wus Kil rikskrichshuuen. E mariine-akademii wus jütid iinj foon da stootsche än uk grutste hüsinge önj e stää, dan e bag wus 100 meeter lung, 50 meeter briidj än 24 meeter huuch. Eefter e Versailler ferdränk schölj e mariine-akademii 1919 wi apliised wårde än e mariine-

statsjoon Äåstsiie füng harn sat önj dätdeer hüs. Önj e tweede wräälskrich heet e mariine-bag döör maning bombe ordi schääse nümen än et wäärd eefter 1945 hu iirnge, iir’r wi tu brüken wus. Di 3. moi 1950 köö di slaswik-holstiinsche loondäi fort jarst tooch önj jü üülj akademii tuhuupekaame. Et loonshüs as sunt jütid e hüüse foont loonsparlamänt än sin arbe. Ouers tujarst wus deer ai bloots et loonsparlamänt, ouers uk et banenministeerium än e loonskanslai (lääser: stootskanslai) önj unerbroocht. E loondäismanschne än e loonsferwålting fungen jarst mör plåts, as et

Dat Landshuus De Landdag sitt siet 1950 in dat Huus an de Föörd, un dat heet siet de Tiet „Landshuus“. Eigentlich buut hett man dat as Kaiserliche Marineakademie. Fierlich inwieht worrn is dat an den 6. Oktobermaand 1888, nadat man dor fief Johr an buut harr. Kiel weer, siet man dat Riek grüntt harr (1871), Riekskriegshaven. De Marineakademie höör mit ehr staatschen Maten — se weer 100 m lang, 50 m breed un 24 m hooch — to de gröttsten un staatschesten Buwarken vun de Stadt. Na den Versailler Verdrag müss de Akademie al 1919 wedder oplööst warrn.

Vun dor af an seet de Marinestatschoon Oostsee in dat Huus. In den Tweten Weltkrieg hebbt Bomben dat Huus bannig tweimaakt. En poor Johr lang müss dat na 1945 instandsett warrn. Den 3. Maimaand 1950 kunn de Sleswig-Holsteensche Landdag dat eerste Mal in de fröhre Marineakademie dagen. Dat Landshuus worr för dat Landsparlament en Arbeitssteed op Duer. Man de Landdag müss sik dat Huus vele Johren mit dat Binnenministerium un de Landskanzlie (later: Staatskanzlie) delen. Üm mehr Rüüm för de Afordenten un de Landdagsverwalten to kriegén, is dat Binnenministerium 1983 uttrocken.

indenrigsministeriet flyttede ud. Derefter blev fra 1984 til 1987 første del af en gennemgående renovering af landdagsbygningens solfyldte foyer gennemført. Lige siden kan landdagsdebatterne følges gennem højttalere i alle medlemskontorer og konference- og mødelokaler. Som et supplement til „paternosteren“, der har været i drift siden 1950, blev en handicapvenlig elevator bygget. Det næste byggeafsnit blev påbegyndt i 1999. Det centrale projekt i denne sammenhæng var genopbygningen af plenarsalen, som blev opført på landdagsbygningens tidligere terrasseområde ned mod vandet. Plenarsalens

arkitektur skal symbolisere demokrati og gennemsækelighed. Den første forsamling i den nye plenarsal blev afholdt i april 2003. Der er plads til over 70 besøgende på tribunen. Desuden afholdes der mange offentlige arrangementer i salen, som f. eks. oplæsninger og diskussionsfora. Siden statskancelliet med ministerpræsidenten i slutningen af 2006 flyttede ind i en anden bygning på Düsternbrooker Weg, benyttes Landeshaus udelukkende af parlamentet.

banenministeerium 1983 üttuuch. Twasche 1984 än 1987 wörd dan dät jarst pärt foont loonshüs foon e grün ap saniird. Sunt jütid koon huum ouer luutspreegere önj da kantoore foon da loondäismanschne än önj da konferäns- än bespreegingsröome e debate önj e loondäi mahiire. Tubai e paternoster, wat 1950 inbaged wörd, jeeft et nü uk en lift, wat foon behanderde manschne njüted wärde koon. Et saniiren foon dät tweed pärt begand 1999. Deerbai wörd e plenaarsool aw da üülje terase, wat aw e wäädersid foont loonshüs läin, fäli nai apbaged. Deerma

e demokratii än e transparäns foon e loonspoliitik uk foon büten tu schüns as, heet di hiile naibag uuge üt gleeß fungen. Önj e april 2003 köö e jarst fersoomling önj di naie plenaarsool oufhülen wärde. Aw e tribüün jeeft et plätse for 70 geestinge. Dideere sool wart uk for maning oudere öfentlike keere njüted, sü as t. b. for leesinge, fort forstalen foon naie ütstalinge än as diskusjoonsforum. Önjt iir 2006 tuuch e stootskanslai önj en ouder hüs bai e Düsternbrooker Weg. Südänji as et loonshüs nü en riin parlamäntshüs.

Dorna hett man vun 1984 bet 1987 enen eersten Deel vun dat Huus vun Grund op instand sett. Siet denn köönt in de Büros vun de Afordenten un vun de Rööm för Konferenzen un Besprekens de Debatten in den Landdag över Luutsprekers mithöört warren. Blangen den „Paternoster“, den dat siet 1950 giff, hebbt se en Fohrstohl inbuut, den ok Minschen mit Behinnerung bruken köönt. Mit den tweten Buafsnitt hett man 1999 anfangen. De zentrale Opgaav weer de Niebu för den Plenorsaal, de na de Watersiet to op de ole Terrassenanlaag vun dat Landshuus to stahn keem. De Architektur vun den Plenorsaal is Sinnbild

för Demokratie un Apenheit. De eerste Sitten in den nie'en Plenorsaal geev dat in'n Aprilmaand 2003. För Besökerinnen un Besökers stahd op de Tribüün mehr as 70 Stöhl. Dat giff in den Saal en Barg Veranstaltens, na de jeede henkamen kann. Dor warrt t. B. leest un in Foren diskuteert. Siet Enn 2006 is dat Landshuus en rein Parlamentshuus, denn de Staatskanzlie trock mit den Ministerpräsidenten in en anner Huus an den Düsternbrooker Weg üm.

Landdagen Slesvig-Holsten

19. valgperiode 2017 — 2022

Data & fakta

”

Landdagen er det af folket valgte øverste organ for politisk meningsdannelse. Landdagen vælger ministerpræsidenten. Den udøver den lovgivende magt og kontrollerer den udøvende magt. Den behandler offentlige anliggender.

(ARTIKEL 16, STK. 1 I LANDSFORFATNINGEN)

dansk

DEN 19. LANDDAG: 73 MEDLEMMER FRA SEKS PARTIER

Den 19. slesvig-holstenske landdag, der er valgt for en periode på fem år, omfatter i alt 73 landdagsmedlemmer: 25 medlemmer for CDU, 21 medlemmer for SPD, 10 medlemmer for BÜNDNIS 90/Die Grünen, 9 medlemmer for FDP, 4 medlemmer for AfD, 3 medlemmer for SSW og et medlem, der ikke tilhører nogen af partigrupperne. Mindstealderen for retten til at vælge landdagen er nu 16 år, til at stille op som kandidat er aktuelt 18 år. Opgavebeskrivelsen for den slesvig-holstenske landdag er fastlagt i artikel 16 i landsforfatningen, som gælder siden 2. december 2014. I året 2000 havde vælgerne for første gang mulighed for at afgive to stemmer — den såkaldte første- og andenstemme. Førstestemmen gives til en kandidat i valgkredsen (*direkte mandat*). Med andenstemmen kan man votere for et partis landsliste. Landdagen består normalt af 69 medlemmer, men kan omfatte flere: Tillægs- og udligningsmandater bliver fordelt, når et parti på grund af førstestemmerne opnår flere direkte mandater, end det har krav på sæder i landdagen efter antallet af andenstemmerne. I dette tilfælde tildeles de andre partier udligningsmandater, for at genoprette magtforholdet mellem partierne i landdagen således, at det stemmer overens med andenstemmeresultatet (*princippet om lige valgret*). Landsvalgloven fastlægger, hvordan udligningen skal foregå.

REGERING

Tre uger efter den konstituerende forsamling blev ministerpræsident Daniel Günther (CDU) den 28. juni 2017 — ved hemmelig afstemning og uden drøftelse — i første valgomgang valgt til regeringens højeste embede. De andre regeringsmedlemmer blev samme dag udnævnt af ministerpræsidenten og taget i ed af landdagspræsidenten. Med CDU, GRÜNE og FDP danner igen en trekløver-koalition landsregeringen, hvor CDU har overtaget tre ministerier og de to andre partnere hver to ministerier. Ministerpræsidenten og ministrene kan principielt samtidig også være medlemmer af landdagen. I givet fald har de to siddepladser i plenarsalen, en på regeringsbænken og en yderligere blandt medlemmerne af deres gruppe.

DEN PARLAMENTARISKE KONTROL

En grundlæggende landdagsopgave er, at kontrollere „den udøvende magt“, dvs. delstatsregeringen. Parlamentet og dets udvalg har ret til at kræve tilstedeværelsen af delstatsregeringens medlemmer. Ligesådan har delstatsregeringens medlemmer og deres befuldmægtigede ret til at være til stede ved landdagens forsamlinger og udvalgsmøder. Regeringen er forpligtet til at informere landdagen fuldstændigt og i god tid om forberedelsen af love såvel som om principspørgsmål vedrørende regionalplanlægningen, lokalitetsspørgsmål, gennemførelsen af store projekter, forberedelsen af forordninger og administrative bestemmelser samt om regeringens medvirken i forbundsrådet og om dens samarbejde med andre forbundslande, forbundsstaten, den Europæiske Union og andre lande. Desuden er delstatsregeringen forpligtet til at give oplysninger til landdagsmedlemmerne. Ved siden af skriftlige forespørgsler står landdagsmedlemmerne den såkaldte „spørgetime“ i forbindelse med plenarforsamlinger til rådighed, for at stille spørgsmål. De har også mulighed for at fremsætte en såkaldt „stor forespørgsel“, for at få oplysninger om mere omfattende emner. Forudsætning for fremsættelsen af en „stort forespørgsel“ er, at den understøttes af en gruppe eller mindst 18 landdagsmedlemmer, mens spørgsmål i „spørgetimen“ eller skriftlige forespørgsler kan stilles af enkelte landdagsmedlemmer.

MANDATSFORDELINGEN

DET SAMLEDE ANTAL MANDATER: 73

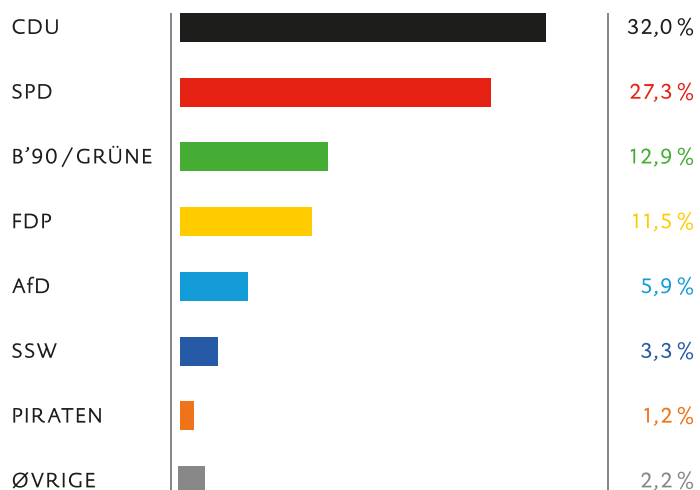

MANDATSFORDELINGEN I UDVALGENE

DET SAMLEDE ANTAL MANDATER: 11

FORDELING AF ANDEN-STEMMERNE I %

OPPOSITIONEN

Oppositionens betydning for det parlamentariske demokrati i Slesvig-Holsten understreges ved, at den har sin egen artikel i landsforfatningen (artikel 18): „Den parlamentariske opposition er en væsentlig bestanddel af det parlamentariske demokrati. Oppositionen har til opgave at kritisere og kontrollere regeringens programmer og beslutninger. Den er et alternativ til de landdagsmedlemmer og-grupper, der er tilknyttet regeringen. For så vidt har den krav på politisk chancelighed.“ Oppositionen omfatter alle partier, som ikke er del af regeringen, men det største af disse tildeles en bestemt funktion: Formanden for oppositionens stærkeste gruppe — i den nye landdag er det SPD — er landdagens oppositionsleder. Parlamentets vedtægter giver vedkommende mulighed for at tage ordet umiddelbart efter, at ministerpræsidenten har holdt en tale. Oppositionslederen taler selvfølgelig ikke på den samlede oppositions vegne, men netop på den største gruppes. Formændene for de andre grupper har derfor ret til at tage ordet efter oppositionslederen.

LOVENE

Lovforslag og finanslovsforslag, men også aftaler, som går ud over delstatens område (f. eks. aftaler om radio- og tv-licensens størrelse), behandles principielt ad to omgange i landdagens plenum. Under den første behandling drøftes de generelle principper, under den anden detaljerne. Derimellem ligger en fase, hvor sagen drøftes i de relevante udvalg.

Lovforslag kan fremsættes af enkelte landdagsmedlemmer, en gruppe af landdagsmedlemmer, delstatsregeringen eller ved et folkeinitiativ. Forslagene bliver tilsvarende enten vedtaget af landdagen eller ved folkeafstemning. Delstaterne har eksklusiv ret til at lovgive på alle de områder, for hvilke den tyske grundlov ikke har tildelt forbundsstaten lovgivningskompetencen. Hertil hører lovgivning på følgende områder:

- skolevæsen
- politi
- regionaludvikling og -planlægning
- kommunalforfatning
- presse, radio, fjernsyn
- delstatsadministrationens organisation

Som et led i lovgivningen er en af parlamentets vigtige opgaver, at træffe en beslutning om delstatens budget. Regeringen fremsætter i landdagen et budgetforslag, som anslår de samlede indtægter og udgifter for det næste år (for to år ved dobbeltbudgettering). Dette forslag bliver som et lovforslag diskuteret principielt under den første behandling i parlamentet og dernæst drøftet i detaljer i udvalgene og under parlamentets anden behandling, inden landdagsmedlemmerne så ved afstemning træffer en beslutning om dette milliard-talværk.

LANDDAGSMEDLEMMERNE

„Landdagsmedlemmerne repræsenterer hele folket. I deres embede er de kun underlagt deres egen samvittighed og ikke bundet af pålæg og anvisninger“, bestemmer artikel 17 i den slesvig-holstenske landsforfatning. Den fastlægger også landdagsmedlemmernes ret til

- at fremsætte forslag og stille spørgsmål i landdagen og i udvalgene samt
- at afgive deres stemme ved valg og beslutninger.

Loven om landdagsmedlemmer (Abgeordnetengesetz) fastlægger medlemmernes retsforhold. Den bestemmer, at et medlem ikke må opsiges eller afskediges på grund af modtagelsen eller udøvelsen af mandatet. Den lovmæssige beskyttelse mod opsigelse begynder med kandidaturet til landdagen og gælder til et år efter mandatets afslutning. Det er svært at forene embedet som landdagsmedlem med sit hidtidige arbejde. For en del af parlamentarikerne gælder desuden mandatets uforenelighed med andre hverv:

Landdagsmedlemmer må ikke samtidig arbejde som tjenestemand eller som ansat hos en øverste delstatsmyndighed eller som leder af en delstatsmyndighed, f. eks. en skole, en politidirektion eller en politistation, der er underlagt idenrigsministerens umiddelbare tilsyn. Landdagsmedlemmer må heller ikke arbejde som juridiske dommere eller som delstatsansat statsadvokat eller være fuldtidsbeskæftiget bestyrelsesmedlem hos en offentligretlig juridisk person eller selvejende institution, der er underlagt landets tilsyn. Reglerne vedrørende mandatets uforenelighed med andre hverv udelukker desuden, at fuldtidsbeskæftigede, folkevalgte tjenestemænd, som f. eks. amtmænd eller fuldtidsbeskæftigede borgmestre, samtidig varetager et landdagsmandat. Heller ikke soldater, der er blevet valgt ind i landdagen, må samtidig udøve deres hverv.

Vigtige gremier for landdagsmedlemmernes parlamentariske arbejde er:

Plenum, alle medlemmernes forsamling. Som regel afholdes der plenarforsamlinger i landdagsbygningen ti gange om året, og de varer tre dage. Plenum er det centrale sted, hvor der holdes offentlige taler og parlamentet træffer bindende beslutninger. Inden en position bliver offentligt repræsenteret i plenum, går den igennem en række forskellige parlamentariske instanser: Gruppernes fagudvalg, selve grupperne og udvalg. I disse gremier træffes foreløbige afgørelser allerede inden debatten og den endelige beslutning i plenum. Under debatterne i plenum handler det

derfor ikke så meget om at overbevise medlemmerne af de andre grupper, men mere om at tydeliggøre de politiske alternativer over for offentligheden og medierne. Derfor betegnes plenum også som „parlamentets udstillingsvindue.“

Gruppen, sammenslutningen af landdagsmedlemmer fra et bestemt parti. Grupperne holder som regel møde en gang om ugen.

Inden for gruppen foretages en arbejdsdeling: Fagfolk har ansvaret for forskellige politikfelter, fagudvalg beskæftiger sig med centrale emneområder som f. eks. uddannelse, finanspolitik og sociale anliggender.

Gruppens medlemmer bakker i reglen i plenum samlet op om gruppens beslutninger (*gruppedisciplin*).

Parlamentsudvalgene, parlamentets gremier for de forskellige fagområder. Møderytmen bestemmes af de opgaver, som landdagen har tildelt det enkelte udvalg. I modsætning til plenum, som altid holder møde i Kiel, rejser udvalgene til tider rundt for at indsamle nødvendige informationer lokalt. Den

19. landdag har ni stående udvalg. Hvert udvalg har elleve medlemmer og de genspejler landdagens flertalsforhold: CDU (*fire sæder*), GRÜNE (*et*) og FDP (*et*) er også her med deres flertal i stand til at gennemtrumfe deres beslutninger mod oppositionen. De andre udvalgssæder går til SPD (*tre*), AfD og SSW (*hver et*). Petitionsudvalget danner en undtagelse: Det har 13 medlemmer. Ved siden af de stående udvalg kan landdagen også nedsætte særlige udvalg til bestemte opgaver. Forud for beslutninger om betydningsfulde problemstillinger er der desuden mulighed for at nedsætte en enquete-kommission. Til en sådan kommission kan der ud over landdagsmedlemmer også udnævnes personer, som ikke er medlem af landdagen, f. eks. sagkyndige. Til opklaring af bestemte forhold af offentlig interesse kan landdagen desuden nedsætte parlamentariske undersøgelsesudvalg (*hvis en femtedel af landdagsmedlemmerne anmoder herom*).

LANDSREGERINGEN

Daniel Günther (CDU), ministerpræsident
Monika Heinold (B'90/GRÜNE), finansminister; stedfortrædende ministerpræsident

Dr. Heiner Garg (FDP), minister for det sociale, sundhed, unge, familie og seniorer; stedfortrædende ministerpræsident

Dr. Sabine Sütterlin-Waack (CDU), minister for justits, Europa, forbrugerbeskyttelse og ligestilling

Karin Prien (CDU), minister for undervisning, videnskab og kultur

Hans-Joachim Grote (CDU), indenrigsminister og minister for landlige områder og integration

Jan Philipp Albrecht (B'90/GRÜNE), minister for energiskift, landbrug, miljø, natur og digitalisering

Dr. Bernd Buchholz (FDP), minister for økonomi, trafik, arbejde, teknologi og turisme

PRÆSIDIUM

Plenarforsamlingerne ledes af landdagspræsidenten sammen med to protokolførere, der ligeledes er landdagsmedlemmer. Disse tre medlemmer udgør forsamlingens præsidium. Præsidenten er ordstyrer, holder øje med, at taletiderne overholdes, foretager afstemninger og kan kalde til orden og tildele irrettesættelser. Landdagspræsidenten og landdagsvicepræsidenterne skiftes til at lede forsamlingerne. Protokolførerne understøtter forsamlingens ledelse ved at føre talerlisten, notere ordmeldinger eller råbe landdagsmedlemmerne op under afstemninger ved navneopråb.

ÆLDSTERÅD

Ældsterådet består af landdagspræsidenten, landdagsvicepræsidenterne og formændene for de fem landdagsgrupper og SSW. Før afholdelsen af en plenarforsamling fastlægger medlemmerne af dette råd på baggrund af de indleverede begæringer og lovforslag forsamlingens dagsorden og emnernes prioritet. Hvis der under forsamlingen opstår divergens — f. eks. over

fortolkningen af forretningsordenen —, så kan forsamlingen afbrydes og ældsterådet indkaldes, for at afklare uenighederne.

VÆRD AT VIDE

Gennemsnitsalderen: Det gennemsnitlige landdagsmedlem i 19. valgperiode er født i august 1965 — medlemmet er i starten af valgperioden altså 51 år og vier måneder gammel. Gennemsnitsalder er dermed højere end i de sidste to valgperioder, hvor den var på 48 år. **Kvinder:** 23 af de 73 landdagsmedlemmer er kvinder. Dette svarer til en kvote på 31,5 % (sml. 18. valgperiode: 31,9 %). **Erhverv:** Med otte lærere og seks landmænd er disse erhvervsgrupper særligt ofte repræsenteret i landdagen. Ved siden af seks jurister, en restauratør, en læge og to kriminalbetjente findes der også en kemiker og en sygeplejerske blandt landdagsmedlemmerne.

E loondäi Slaswik-Holstiin

19. Woolperiood 2017 — 2022

Doote & Fakte

”

E loondäi as dāt huuchst poliitisch orgaan, wat foont följc wäald wårt än weer e wale foont följc sin form fäit. E loondäi wäält e ministerpresidänt. E loondäi ööwet e legislatiif mächte üt än kuntreliirt e ütfäären mächte. E loondäi behoonelt öfentlike sääge.

(ARTIIKEL 16, PAR. 1 FOON E LOONSFERFOOTING)

friisk

E 19. LOONDÄI: 73 LOONDÄISMAN- SCHNE FOON SEEKS PARTAIE

E 19. slaswik-holstiinsche loondäi heet for da näiste fiw iir 73 lasmoote: 25 stalt e CDU, 21 stalt e SPD, 10 stalt et BÜNDNIS 90/Die Grünen, 9 stalt e FDP, 4 stalt e AfD, 3 stalt e SSW än iinj lasmoot hiirt tu niinj fratsjoon. Huum bai e loondäiswool wääle wal, schal önjtmanst 16 iir üülj weese. E apgoowe foon e slaswik-holstiinsche loondäi san önj e artikel 16 foon e loonsferfooting fäästlaid, wat sunt e 2. deetseember 2014 jült.

Fort jarst tooch hain da wäälere bai e loondäiswool önjt iir 2000 e möölikhäid, tou stime — jü sünâmd jarst- än tweedstim — ouftudouen. Ma e jarststim wäält huum en mansche, wat ham önj e woolkris apstale leet heet (*diräktmandoot*), wilt huum ma e tweedstim for e loonslist foon en partai stime koon. Uk wan e loondäi önj e räigel 69 lasmoote heewe schal, koon et döör ouerhäng- än ütgliksmandoot uk iinj sen mör weese. Ouerhängmandoot jeeft et dan, wan en partai ouer da jarststime mör diräktmandoot än sü uk mör sate önj e loondäi fungen heet, as wat har eefter e önjtâl foon da tweedstime tustoont. Önj sü'n fâl foue da oudere partaie ütgliksmandoot. Südänji blaft et ferhüülj twasche e tweedstime än e mandoot for âle partaie iinj (*e grünseeting foont likbehooneln önjt woolrucht*). Hü dan ütglyked wârt, räigelt et woolrucht foont lönj.

AT REGIARING

Trii weg efter a iarst fersaamling wurd a 28. jüüne 2017 ministerpresident Daniel Günther (CDU) uun a iarst woolgung uun't huuchst baantje faan a regiaring weelet. Detdiar wool wurd fööruf ei uun't pleenum besnaaket an arken ded hiamelk sin stem uf. Diarefter wurd dön ööder kabinetslidj faan a ministerpresident berepen, wat noch a salew dai föör a lundaispresident a ias ufded. Mä a CDU, a BÜNDNIS 90/Die Grünen an a FDP bestäänt at lunsregiarung ütj en koalitsjuun faan trii parteien. A CDU stäält trii ministern an dön bial ööder parteien eder tau. Üüs ministerpresident of minister kön ham uk lasmaat faan a lundai wees. Do hee ham tau steeden uun a plenaarsool — ian üüb a regiaringsbeenk an ian mad dön lundaislidj faan eens aanj fraktsjuun.

DE KONTROL DEER'T PARLAMENT

En uur wichti Apgoaw fan 'e Lundai es deät Kontrol-learen fan 'e „itfeeren Mach“, de Lunsregeurung. Deät Parlament en siin Itskotter hoa deät Rech fan 'e Ledmoats fan 'e Lunsregeurung tu förrigen, deät dja dear sen. Iiwensoo hoa dja en din'n, wat fan dja en lipdrach fin'n hoa, deät Rech bi de Toopkeemen fan 'e Lundai deartu tu keemen. De Regeurung es ferpflichtet, de Lundai gudtids en folstendi tu öonnerrechten oawer 'e Feerberatung fan Gesetsen, Ferordnungen en Ferwaltungsfeerskreften, oawer grundsetsli Froagen tu 'e Luns- en Stanplatsploanung, oawer 't Deerfeeren fan groot Projekten en uk oawer 'e Medoarbooid uun 'e Bundesread en de Toopoarbooid med 'e Bundeslun'n, de Bund, de Europeeisk Union en uur Stoaten.

Oawer deät skel de Lunsregeurung de Lundaislid'n Itkumf djiuw. Bitu fan skreftli Froagen kan de Lundaislid'n bi en Plenaar-Fersoamlung uk de Froagstin brik, om wat oawer en kompleks Teemaatik tu weten tu wen'n. Deät djef uk de Kans en Groot Uunfroag tu stalen, weartu man oober deät Räistarken fan mens 18 Lundaislid'n ooder fan en Fraktschoon brikt. Froagen, wat uun 'e Froagstin ooder skreftli stalt wûr, kan en Ledmoat fan 'e Lundai aleen iinbring.

HUM HJIT HÜ MÄNING SÄTE

OONT GEHIIL: 73

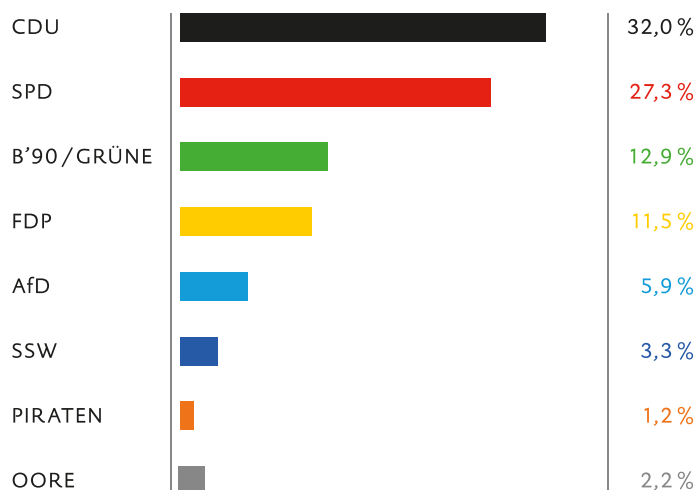

HUM HJIT HÜ MÄNING SÄTE OON E ÜTSKUOTE

OONT GEHIIL: 11

POARTE FUON TWEERDSTÄME OON %

AT OPOSITSJUUN

Hü wichtag at opositsjuun för en parlamentaarsk demokratii as, sjocht ham diarbi, dat at uun't sleeswik-holstiansk lunsferfaadang en aanjen artiikel hää (artiikel 18): „Uun en parlamentaarsk demokratii auernamt det parlamentaarsk opositsjuun en wichtag rol. At opositsjuun hää det apgoow, jo programen an enskiasangen faan a regiarang tu kritisiarin an kontroliarin. At opositsjuun as en alternatiif tu jo lundaislidj an fraktsjuunen faan a regiarang. Algemiaun stun at opositsjuun josalwen poliitsk mögelkhaiden tu.“

At opositsjuun bestäänt ütj ale parteien, wat ei uun a regiarang san. At gratst faan jodiar parteien feit noch en ekstra baantje: A föörstmaan faan't starkst oposituunsfraktsjuun — uun a nei lundai as at a SPD — as liktidjig uun a lundai uk a opositsjuunsfeerer. Efter't gescheftsordnang faan't parlament mut'r gliks efter a ministerpresident tu wurd kem. Natüürelk fertrat a opositsjuunfeerer bluat at meenang faan sin aanj fraktsjuun. Sodenang mut efter ham a föörsten faan ale ööder fraktsjuunen tu wurd kem.

HÜ NEI WETEN (GESETSEN) MAAGET WURD

Uun a lundai wurd föörslicher för weten (gesetsen), föörlaagen tu a hüshual, oober uk saagen, wat auer a berik faan't lun henwech gung (t. b. hü huuch a ünjilen för a rundfunk san), leewen tweisis behaneld. Tuiarst wurt uun a lundai algemian am en föörslach snaaket, iar auer ham uun een of muar ütjskööd bereet wurt. Wat diar do bi amkomt, wurt weder uun a lundai behaneld, fööraal gungt at do am enkelthaiden. Föörslicher för en wet kön troch en enkelt lasmaat faan a lundai, troch en skööl lundaislidj, troch a lunsregiarung of faan't loonslidj salew iinbroocht wurd. Diar wurt do uun a lundai of uun't hiale lun auer ufstemet. För aal dön beriken, wat ei efter't grünjgesets a bund tuwiset san, haa alian a lunen at rocht, nei weten tu maagin. Tu döndiar beriken hiar:

- skuul
- politsei
- lunsentwikling an lunsplöning
- komunaalferfaading
- meedien
- organisatsjuun faan a lunsferwalting

En wichtig apgoow faan't parlament as at enskiasen auer a hüshual faan't lun. A regiarung leit a lundai en föörslach för a hüshual föör, huar nau uun stäänt, wat uun't naist juar (bi dobelt-hüshualen uun dön naist tau juar) iinnimen an ütjden wurt. Jüst so üüs en wet/gesets wurt dediar föörslach iarst uun't parlament, do uun a ütjskööd an do weder uun't parlament besnaaket. At aanj steme a lundaislidj auer en hüshual uf, huar at am miljarden gungt.

A LUNDAISLIDJ

„A lundaislidj fertreed at hiale folk. Uun jar baantje san jo bluat jar aanj geweeten ferplachtet an ei tu apdracher an ordern bünjen,“ leit artikel 17 faan't sleeswik-holstiansk lunsferfaading feest. Diar san uk a rochten faan a lundaislidj uun feestlaanjen,

- uun a lundai an uun a ütjskööd, uundracher an fraagen tu stelen an
- bi woolen an wan wat beslööden wurt jar stem uftudun.

At lundaislidj-gesets reegelt dön rochten faan a lundaislidj. At skraft feest, det ham bi sin werk ei kanigt of entleet wurt mut, wan ham en mandaat uun- of woornaamt. Detdiar skül begant mä't kandidiarin för a lundai an bestäänt noch en juar linger, üüs at mandaat waaret.

En mandaat woortunemen an liktidjig widjertuwerkin, as swaar. Hög lundaislidj mut goor ei widjert jar mandaatstidj uun jar beruuf widjerwerke, so üüs beamten of lidj, wat bi en boower lunsbehörde uunsteld san of so ian feer, so üüs t. b. en skuul, en politsei-inspektsjuun of en tiinststeed faan a politsei, wat lik oner't banenministerium stäänt. Uk rachtern an stootafkooten faan't lun kön widjert jar mandaat ei uun jar beruuf werkin bliiw. Det jilt uk för dönen, wat hoodamtelk uun a föörstant faan en öfentlik iinrachting sat, wat lik at lun onerstäänt, för hoodamtelk woolbeamten, so üüs för lunriader an hoodamtelk bürgermäästern an för saldooten.

Wichtie greemie foort parlamäntaarisk oarbe fuon e luindäismänskene sän:

Et pleenum, e folfersumling fuon ale luindäismänskene, wät miisttids trä deege oon e moone än dat tiingong oont iir oont luinshüs tuupkänt. Et pleenum äs dat sentraal stäär foor öfentlike diskusjoone än besluute, wir jiter ai mur fuon ufwiiked worde kuon. Foor dat en poliitisk miining dir öfentlik ferträän wort, äs's döör hiil wät stape fuont parlamäntaarisk oarbe gingen: e oarbeskrise fuon e fraksjoone, e fraksjoone än e ütskuote. Oon dädir greemie wort al fooruf beslään, wir oont pleenum äm diskutiird än ufstämd worde skäl. Södäni gont et bai e debate oont pleenum ai jüst diräm, dä luindäismänskene fuon oor fraksjoone to aartüügen. Noan, e diskusjoon oont parlamänt skäl e öfentlikhaid än e meedie düütlik maage, wät et foor poliitiske alternatiwe gijft. Dirfoor naamt hum uk et pleenum „loodenwäning fuont parlamänt.“

E fraksjoone, dir hääwe jäm ale luindäismänskene fuon iin partai tuupslään än jä käme miisttids iingong oon e wääg tuup. Bänefoor en fraksjoon wort et oarbe äpdiild. E partaie bestäme ekspärte as spreegere, wat jäm äm ferskäälie politiikfäile komere, oarbeskrise befoote jäm mä wichtie teemeberike äs t. b. onerrocht, finanse än sosjaale saage. E besluute fuon e fraksjoon worde miisttids fuon's altomoale oont pleenum ferträän (*fraksjoons-skäke*).

Di Ütskoten, di Parlamentsgreemien fuar forskelig Spesjaalbiriken. Hur aaft en Ütskot töhop kumt, rocht höm eeder di Äpgaawen, wat höm di Löndai aurdrein heer. Üders üs dit Pleenum, wat bluat ön Kiel tohöp kumt, gung di Ütskoten wilems uk üp Raisen om wichtig Informatsjoonen tö foen. Di 19. Löndai heer niigen staarig Ütskoten iinrocht, hurfan arkjen elev Mefölgers heer.

Di Seeten ön di Ütskoten uur ön Fuarhual tö di Seeten ön di Löndai fordiilet. Diarom haa di CDU (*fjuur*), di BÜNDNIS 90/Die Grünen (*jen*) en di FDP (*jen*) jir töhop muar Seeten üs di Opositsjoon en ken sadeling

jaar ain Beslüt en döörseet. Fan di üder fif Seeten gung trii tö di SPD, en tö di AfD en di SSW ark jen. Bluat bi di Petitsjoonsütskot es hat üders: Di heer 13 Mefölgers. Bitö fan di staarig Ütskoten ken di Löndai fuar wes Äpgaawen uk Ekstra-Ütskoten iinseet. Wan diar Öntskärings tö gurt en wichtig Teemen önstuun, jeft hat uk di Möögelkhair, Enquete-Komisjoonen iintörochten. Ön des Komisjoonen ken bitö fan di Löndaislir uk Persoonen birööpen uur, wat ek tö di Löndai hiir, t. B. Eksperten. Tö't Äpklaaren fan Daatfuarhualen, wat fan öfentlich Interes sen, ken di Löndai üptö parlamentaarisk Önersjukingsütskoten iinseet (*üp Öndrach fan en fifst Part fan sin Mefölgers*).

E LOONSREGIIRING

Daniel Günther (CDU), ministerpresidänt foont lönj Slaswik-Holstiin

Monika Heinold (B'90/GRÜNE), finansminister; stääfertr. ministerpresidänt

Dr. Heiner Garg (FDP), minister for sosjååle sääge, sünhaid, jööged, famiilie än da üülje; stääfertr. ministerpresidänt

Dr. Sabine Sütterlin-Waack (CDU), minister for justiits, Europa, ferbrükerschuts än likstaling

Karin Prien (CDU), minister for bilding, waasenschap än kultuur

Hans-Joachim Grote (CDU), minister for banere keere, loonlike regjoone än integratsjoon

Jan Philipp Albrecht (B'90/GRÜNE), minister fort energiischaften, loonwirtschaft, amwråål, natör än e digitaalsiiring

Dr. Bernd Buchholz (FDP), minister for ökono-mii, ferkiir, årbe, technologii än turismus

PRESIDIUM FOON DA MEETINGE

E plenaar-meetinge wårde foon e loondäispre-sidänt tuhuupe ma heelp foon twäär schrafftääre — wat uk loondäismanschne san — liidjed.

Daheere tra loondäismanschne san tuhuupe et presiidium foont meeting. E presidänt säit, huum snååke mätj, påäst aw, dåt niimen ålte lung snååket, råigelt et oufstimen än koon mooninge ütsprege. Dåt liidjen foon da meetinge wårt uk amschafts foon da tra tweedepresidänte ouernümen. E schrafftääre heelp e presidänt unti e tweedepresidänt bai san bántje. Ja mååge liste deerouer, huum åles snååked heet än wal, än nåame da loondäismanschne bai e noome, wan et fort oufstimen nüsi as.

E ÅLSTE-RÄDJ

Tu e ålste-rädj hiirt e loondäispresidänt, sin trii fertåasere än da forsater foon da fiw fraktsjoone än foon e SSW. For en plenaar-meeting leede e lasmoote foon dåttheer greemium e daisfüli fåäst eefter da önjdreeringe än gesätsforsliike, wat forlade. Wan't bai en plenaar-meeting strid jeeft, t. b. deeram hü e geschäftsordning tu djusen as,

dan koon et meeting unerbråågen wårde. E ålste-rädj schal dan tuhuupekaame än en liising fine.

NAT TU WAASEN

Åler: Da loondäismanschne foon e 19. wool-periood san önjt madel önj e august 1965 tuläid wörden än südänji tu e önjfång foon jüheer woolperiood 51 iir än fjouwer moune üülj. Et döörsnitsåler as sü en lait huuger as önj da biise leeste woolperioode, weer et 48 iir wus. *Wüste:* 23 foon da 73 loondäismanschne san wüste, dåt san 31,5 prosänt. Önj e 18. loondäi wjarn 31,9 prosänt wüste. *Beruufe:* Schöljmäistre än böre san bili gödj önj e loondäi fertrin. Önj e loondäi sate nämlik oocht schöljmäistre än seeks böre, ouers uk seeks juriste, än krouer, iinj dukter, tou kriminåålbeåmte, än cheemiker än iinj krunkensüster.

Landdag Sleswig-Holsteen

19. Wahlperiode 2017 — 2022

Daten & Fakten

”

De Landdag is de böverste Steed in dat Land, woneem de Lüüd, de dat Volk wählt hett, doröver snackt un afstimmt, wat för en Politik maakt warrn schall. De Landdag wählt de Ministerpräsidentin oder den Ministerpräsidenten. He is de Steed, de Gesetten maakt, un he passt op de Steden op, de düsse Gesetten anwennt. He befaat sik mit öffentliche Saken.

(ARTIKEL 16, AFSATZ 1 VUN DE LANDSVERFATEN)

plattdüütsch

DE 19. LANDDAG: 73 AFORDENTE UT SÖSS PARTEIEN

De 19. Landdag, de för fief Johr wählt worrn is, hett tosamen 73 Afordente: 25 Afordente vun de CDU, 21 Afordente vun de SPD, 10 Afordente vun BÜNDNIS 90/De Grönen, 9 Afordente vun de FDP, 4 Afordnete vun den AfD, 3 Afordnete vun den SSW un 1 Afordnete ahn Fraktschoon. Dat Recht, den Landdag to wählen oder sik in em rinwählen to laten, hett man opstunns, wenn man tominnst 16 Johr oolt is. De Opgaven för den Sleswig-Holsteenschen Landdag sünd in Artikel 16 vun de Landsverfaten, de siet den 2. Dezember 2014 gellen deit, fastschreven. To't eerste Mal kunnen de Wählerinnen un Wählers bi de Landdagswahl in't Johr 2000 twee Stimmen — de sonöömte Eerst- un Tweetstimm — afgeven. De Eerststimm kriggt en Bewarversche oder en Bewarver in den Wahlkrink (*Direktmandat*), wiewelches man mit de Tweetstimm för de Landslist vun en Partei stimmen kann. De Landdag kann in'n Grundsatz ok över de Regelgrött vun 69 Afordenten rutwassen. Denn: Överhangs- un Utgliksmandaten warrt vergeven, wenn en Partei wegen ehr Eerststimmenresultat mehr Direktmandaten kregen hett, as ehr na dat Tweetstimmenresultat an Stöhl in'n Landdag tostahn wörrn. De annern Parteien krieght in düssen Fall Utgliksmandaten. Dormit schüllt de Stöhl op de Parteien so verdeelt warrn, as dat Tweetstimmenresultat dat vorgifft (*Grundsatz vun de Glietheit in dat Wahlrecht*). Woans hier utgleken warrn mutt, dat regelt dat Landwahlgesetz.

DE REGEREN

Dree Weken na de eerste Sitten (6. Junimaand 2017) hett man an'n 28. Junimaand 2017 Ministerpräsident Daniel Günther (SPD) — ok in geheme Wahl un ahn Utspraak — in'n eersten Wahlgang in dat hööchste Amt vun de Regeren wählt. Dorna hett de Ministerpräsident de annern Liddmaten för dat Kabinett beropen un de Landdagspräsident hett jüm an'n glieken Dag den Eed afnahmen. Mit CDU, Gröne un FDP billt wedder en Dreerkoalitschoon de Landsregeren, in de de CDU dree un de beiden annern Partners je twee Ministerien övernahmen

hebbt. De Ministerpräsident un de Ministerinnen/Ministers köönt ümmer toglied Afordente vun'n Landdag wesen. Denn hebbt se twee Plätz in'n Plenorsaal, enen op de Regerensbank un noch enen mang de Afordenten vun ehr Frakschoon.

DE PARLAMENTOORSCHEN KONTROLL

En anner wichtige Opgaav vun den Landdag is de Kontroll över de „dörchführen Macht“, also över de Landsregeren. Dat Parlament un sien Utschüss hebbt dat Recht to verlangen, dat Liddmaten vun de Landsregeren dor sünd. Jüstso köönt de oder ehr Beopdragten vun sik ut na de Sittens vun den Landdag un sien Utschüss kamen. De Regeren hett den Landdag fröh un vullständich Bescheed to geven, wenn se Gesetten torechtmaakt. Dat gellt ok för Grundsatzfragen bi de Landsplanen, Standoortplanen, wenn se sünst wat Groots vörhett, un wenn se Verornens un Verwaltensvorschriften torechtmaakt. Se mutt dat ok bi dat, wat se in den Bundsraat mitmaakt un wat se in de Tosamenarbeit mit Bundslänner, den Bund, de Europäische Union un annere Staten maakt. Bavento mutt de Regeren de Afordenten op Fragen Utkumst geven. De Afordenten köönt nich blots schriftliche Fragen stellen, se hebbt ok, wenn dat Plenum vun dat Parlament tosaminsitt, en Fraagstunn. Se köönt ok en Grote Anfraag stellen, üm wat över enen groten Themenkomplex to weten to kriegten. En Grote Anfraag mutt en Frakschoon oder mööt tominnst 18 Afordente stützen, wiewelches Fragen in en Fraagstunn oder schriftliche Anfragen vun enkelte Afordenten inbröcht warrn köönt.

VERDELEN VUN DE STÖHL

ALL STÖHL : 73

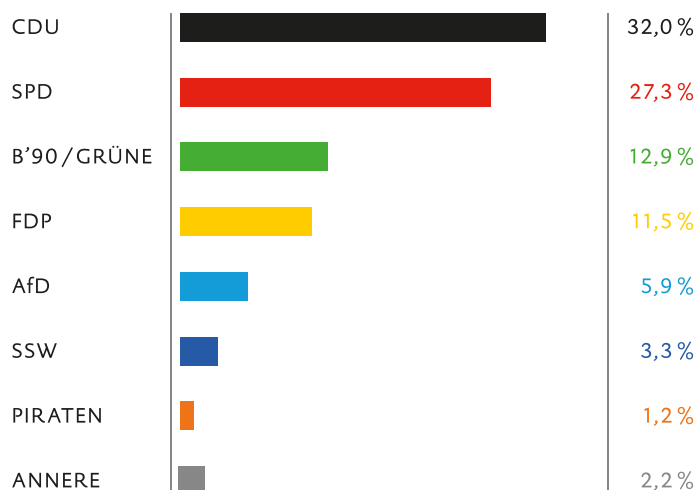

VERDELEN VUN DE STÖHL IN DE UTSCHÜSS

ALL STÖHL : 11

ANDELEN AN DE TWEESTIMMEN IN %

DE OPPOSITSCHOON

Wat en Oppositschoon för de parlamentoorsche Demokratie bedüden deit, dat warrt in Sleswig-Holsteen dörch enen egen Artikel in de Landsverfaten (Artikel 18) düütlich maakt: „De parlamentoorsche Oppositschoon höört to de parlamentoorsche Demokratie. De Oppositschoon hett de Opgaav, dat Programm vun de Regeren un ok dat, wat vun de Regeren beslaten warrt, to kritiseren un to kontrollieren. Se steiht gegen de Volksvertreders un Frakschonen, de de Regeren stütt. So wiet hett se ok dat Recht op politisch glieke Schangsen.“ Tellt to de Oppositschoon all Parteien, de nich an de Regeren bedeligt sünd, denn warrt de gröttste vun jüm doch en besünnere Rull towiest. De Vörsitter vun de starkste Oppositschoonsfrakschoon, — in den nie'en Landdag is dat de SPD — is Oppositschoonsföhrer in'n Landdag. Na de Geschäftsornen vun dat Parlament kann he glik na en Reed vun den Ministerpräsidenten dat Woort nehmen. Kloor, de Oppositschoonsföhrer snackt nich för de ganze Oppositschoon, man even för de starkste Grupp. So dörvt na em de Vörsitters vun de annern Frakschonen snacken.

DE GESETTEN

Vörslääg för Gesetten, Huushooltsvörlagen, aver ok Afspraken, de över dat Flach vun dat Land rutgaht (to’n Bispeel över de Hööchd vun de Rundfunkgeböhren), beraadt dat Plenum in’n Grundsatz in twee Lesens. In de Eerste Lesen diskuteert se de allgemenen Grundsätz, in de Twete Lesen tomehrst de Einzelheiten. Dortwüschten liggt de Tiet för dat Raatslagen in de Utschüss. Gesettvörslääg köönt enkelte Afordente, en Grupp vun Afordente, de Landsregeren oder Initschativen vun Börgerlüüd inbringen. Beslütendit jüm de Landdag oder dat Volk in en Volksafstimmen. De Länner alleen hebbt dat Recht, ümmer dor Gesetten to maken, woneem dat Grundgesetz nich den Bund tostännig maakt. So köönt se Gesetten maken op de Rebeden:

- School
- Polizei
- Vörankamen vun dat Land, Landsplanen
- Kommunale Verfaten
- Press, Rundfunk, Feernsehn
- Organisatschoon vun de Landsverwalten

En wichtige Opgaav för dat Parlament is dat, över den Landshuushoolt aftostimmen. De Regeren leggt den Landdag enen Huushooltsvörslag vör, de Innahmen un Utgaven för dat neegste Johr (bi Dubbelhuushoolden för twee Johr) in Tahlen nöömt. Düsse Vörslag warrt as en Gesett vun dat Parlament in en Eerste Lesen, in de Utschüss un to ’n Sluss in en Twete Lesen beraadt. Denn stimmt de Afordenten över dat Milliarden-Tahlenwark af.

DE AFORDENTEN

„De Volksvertreders staht för dat hele Volk in. Bi de Arbeit in ehr Amt is blots ehr Geweten Richtsnoor, un se bruukt op keen anner Lüüd hören“, bestimmt Artikel 17 vun de sleswig-holsteenske Landsverfaten. Dor sünd ok de Rechten vun de Afordenten fastleggt,

- in den Landdag un in de Utschüss Andrääg un Fragen to stellen, ok
- bi Wahlen un Beslutens de Stimm aftogeven.

De enkelten Rechten un Plichten vun de Liddmaten in den Landdag regelt dat Afordentengesett. Dor is ok fastleggt, dat ehr Beroopsarbeit nich opkündigt warrn kann un dat se dor nich aflohnt warrn köönt, wíeldat se ehr Amt annehmt oder in dat Amt arbeidt. De Schuul gegen’t Künnigen fangt mit de Kandidatur to den Landdag an un duert noch een Johr, nadat dat Amt to Enn gahn is.

Mit de Arbeit as Afordente un de Arbeit in den letzten Beroop toglied kloortokamen, dat is nich eenfach. Bavento is dat för enen Deel vun de Parlamentorierinnen un Parlamentoriers nich tolaten, för dat Mandat un toglied in ehren Beroop to arbeiden.

Afordente dörvt nich in ehren Beroop arbeiden, wenn se Beamtinnen, Beamte oder Anstellte bi en böverste Landsbehöörd sünd oder Baas vun en Landsbehöörd, t. B. vun en School, en Polizeiinspekschoon oder vun en Deenststeed vun de Polizei, de den Binnenminister direkt ünnerstellt is. Ok as Beroopsrichterinnen, Beroopsrichters oder as Staatsadvokatinnen, Staatsadvokaten köönt Afordente jüst so wenig in ehren Beroop arbeiden as hööftamtliche Vörstandsliddmaten vun apentlich-rechtliche Verbänn oder Anstalten, de ünner de Opsicht vun dat Land staht. De Regel, dat man nich toglied as Afordenten un in sienen Beroop arbeiden kann, gellt ok för hööftamtliche Wahlbeamtinnen un Wahlbeamten, as t. B. Landrööd un hööftamtliche Börgermeisters. Ok in den Landdag wählte Suldaten köönt nich beids toglied maken.

Wichtige Gremien för de parlamentoorsche Arbeit vun de Afordenten sünd:

Dat Plenum as de Versammeln vun all de Afordenten. An drie Daag vun enen Maand gífft dat tomeist teihnmal dat Johr Dagfohrten in’t Landshuus. Dat Plenum is de zentrale Steed för apen Reden un för faste Beslutens dörrch dat Parlament.

Ehr dor en Menen apen bekunnt warrt, löppt se in de parlamentoorsche Arbeit dörrch en Reeg vun Statschonen: Frakschoonsarbeitskrinks, Frakschonen, Utschüss. In düsse Gremien gífft dat Vörbeslutens för de Debatt un Beslutens in dat Plenum.

Bi de Debatten in dat Plenum geiht dat also weniger dorüm, de Afordenten vun de annern Frakschonen to övertügen. Veelmehr schüllt de Debatten hölpen, all Lüüd un de Medien de politischen Alternativen

düütlich to maken. Dorüm seggt man to dat Plenum ok „Schaufenster vun dat Parlament“.

De Frakschoon, woneem sik de Afordenten vun en Partei tosamendaan hebbt. Allgemein sett de Frakschonen sik eenmal de Week tosamen. Binnen de Frakschoon is de Arbeit opdeelt. Fachsprekers kümmerst sik üm de verscheden politischen Rebeden, Arbeitskrinks befaat sik mit de zentralen Themen as t. B. Billen, Finanzen, Soziales. Wat de Frakschonen beslaten hebbt, dorför staht ehr Liddmaten mehrsttiets in't Plenum tosamen (*Frakschoonsdisziplin*).

De Utschüss as Parlamentsgremien för de verscheden Rebeden. Den dääglichen Arbeitsafloop bestimmt de Opgaven, de de Landdag de enkelen Utschüss towiesen deit. Anners as dat Plenum, dat in Kiel dagen deit, gaht de Utschüss af un an op Fohrt, üm an Oort un Steed de nödigen Informatschonen to kriegen. De 19. Landdag hett negen faste Utschüss. Se hebbt ümmer ölven Liddmaten un spegelt de Mehrheits-

relatschonen in den Landdag: CDU (*veer Stöhl*), Gröne (*een*) un FDP (*een*) köönt sik ok hier mit ehr Mehrheit gegen de Oppositschoon dörchsetten. De annern Stöhl in de Utschüss gaht an de SPD (*dree Stöhl*), an de AfD un an den SSW (*je een*). För den Petitschoonsutschuss hett man en Utnahm maakt: He hett 13 Liddmaten. Blangen de fasten Utschüss kann de Landdag för bestimmte Opgaven besünnere Utschüss insetten. Wenn Beslutens över wichtige vigeliensche Themen anstaht, kann de Landdag sogor Enquete-Kommischonen inrichten. In düsse Kommischonen köönt blangen Afordente ok Personen beropen warrn, de den Landdag nich tohöört, t. B. Fachlüüd. Will de Landdag wat opkloren, wat all Lüüd intresseren deit, kann he bavento parlamentoorsche Utschüss för Ünnersökens insetten (*op Andrag vun en Föfftel vun sien Liddmaten*).

DE LANDESREGEREN

Daniel Günther (CDU), Ministerpräsident
Monika Heinold (B'90/ DE GRÖNEN), Finanzministerin; stellv. Ministerpräsidentin
Dr. Heiner Garg (FDP), Minister för Soziales, Gesundheit, junge Lüüd, Familie un Senioren; stellv. Ministerpräsident

Dr. Sabine Sütterlin-Waack (CDU), Ministerin för Justiz, Europa, Verbrukerschuul un Gliedstellen

Karin Prien (CDU), Ministerin för Billen, Wetenschap un Kultur

Hans-Joachim Grote (CDU), Binnenminister un Minister för Leven op'n Land un Integratschoon

Jan Philipp Albrecht (B'90/ DE GRÖNEN), Minister för Energiewenn, Landweertschap, Umwelt, Natur un Digitaliseren

Dr. Bernd Buchholz (FDP), Minister för Weertschap, Verkehr, Arbeit, Technologie un Tourismus

DAT PRÄSIDIUM FÖR DE SITTEN

Dat Leid bi de Plenorsittens hett de Landdagspräsident tosamen mit twee Schriftföhrers — jüstso Afordente vun den Landdag. Düsse dree Afordenten billt dat Präsidium för de Sittens. De Präsident giff dat Woort, kiekt, dat de Reedtiet inholen warrt, lett afstimmen, kann ok to Ornen ropen un torechtwiesen. Bi't Leid wesselt sik de Landdagspräsident mit siene dree Viezpräsidentinnen af. De Schriftföhrers stüdt den Landdagspräsidenten dormit, dat se de Reednerlist föhrt, noteert, wokeen sik to Woort mell, un bi't Afstimmen mit Naam de Afordenten oproopt.

ÖLLSTENRAAT

De Öllstenraat sett sik ut den Landdagspräsidenten un siene dree Viezpräsidentinnen un de Vörsitters vun de söss Landdagsfrakschonen tosamen. De Liddmaten vun düt Gremium ver stännigt sik vör en Plenorsitten op de Grundlaag vun de Andräg un Gesettvörläag, de inbröcht worrn sünd, woans de Sitten aflopen

schall un wat för en Gewicht de Themen hebben schüllt. Giff dat in de Plenorsitten Differenzen — t. B. woans de Geschäftsornen utleggt warrn schall — denn kann en Paus maakt un de Öllstenraat tosamenropen warrn, üm dat kloor to maken.

WAT EEN NOCH TO WETEN KRIEGEN MAG

Öller: De Afordente vun de 19. Wahlperiod is in'n Snitt in'n August 1965 boren — he is denn an'n Anfang vun de Wahlperiod 51 Johr un veer Maand oolt. Dat Öller is in'n Snitt dormit höger as in de verleden beiden Wahlperioden (je 48 Johr). **Andeel Fruenslüüd:** 23 vun de 73 Landdagsafordenten sünd Fruenslüüd, dat maakt en Andeel vun 31,5 Perzent ut, dorgegen staht 31,9 Perzent vun den 18. Landdag. **Beropen:** De Beroopsgruppen vun Lehrers un Buern sünd in'n Landdag sünnerrlich faken dorbi: dat sünd in'n Ganzen acht Lehrers un söss Buern. Neven söss Juristen, een Kröger, een Doktersche un twee Kriminaalbeamten sitt ok een Chemiker un en Krankenswester in'n Landdag.

Siddeorden | Satorder | So sünd de Stöhl in den Landdag verdeelt

A PRÆSIDIUM

PRESIDIUM

PRÆSIDIUM FÖR DE SITTEN

- 1 Landdagens administration
Ferwalting faan a lundai
Verwalten vun den Landdag
- 2 Landdagspræsident
Lundaispresident
Landdagspræsident
- 3 Protokolfører
Skraftfeerer
Schriftföhrer/in
- 4 Vicepræsidenta
A naistpresident
Vizepræsidentin
- 5 Stenografer
Lundaistenograafen
Stenograafsche Deenst

B LANDSREGERINGEN

LUNSREGIARING

LANDSREGEREN

- 6 Departementschefer
Stootssekreteers
Staatssekretären
- 7 Regeringstalsmand
Regiaringspreeger
Regerensspreker
- 8 Departementschef i statsministeriet
Baas faan a stootskanslei
Baas vun de Staatskanzlei
- 9 Præsident af delstatsrevisoratet
President lunskaakontrolsteed
Præsident vun den Landsrekenshoff

CDU LANDDAGSGRUPPE

CDU FRAKTSJOON

CDU LANDDAGSGRUPP

25 sæder | Saten | Stöhl

Gruppeformand | Fuarseter fan di Fraktsjoon | Vörsitter
Tobias Koch
Parlamentarisk leder | Parlamentarisk Gisjeftsföörer |
Parlamentoorsche Geschäftsföhrer
Hans-Jörn Arp
Telefon +49 (0) 431 988-1400
www.cdu.ltsh.de

SPD LANDDAGSGRUPPE

SPD FRAKTSJOON

SPD LANDDAGSGRUPP

21 sæder | Saten | Stöhl

Gruppeformand | Fuarseter fan di Fraktsjoon | Vörsitter
Dr. Ralf Stegner
Parlamentarisk leder | Parlamentarisk Gisjeftsföörer |
Parlamentoorsche Geschäftsföhrerin
Birgit Herdejürgen
Telefon +49 (0) 431 988-1312
www.spd.ltsh.de

B'90/DIE GRÜNEN LANDDAGSGRUPPE

B'90/DIE GRÜNEN FRAKTSJOON

B'90/GRÖNE LANDDAGSGRUPP

10 sæder | Saten | Stöhl

Gruppeformand | Fuarseter fan di Fraktsjoon | Vörsitterin
Eka von Kalben
Parlamentarisk leder | Parlamentarisk Gisjeftsföörer |
Parlamentoorsche Geschäftsföhrerin
Dr. Marret Bohn
Telefon +49 (0) 431 988-1500
www.sh-gruene-fraktion.de

FDP LANDDAGSGRUPPE

FDP FRAKTSJOON

FDP LANDDAGSGRUPP

9 sæder | Saten | Stöhl

Gruppeformand | Fuarseter fan di Fraktsjoon | Vörsitter
Christopher Vogt
Parlamentarisk leder | Parlamentarisk Gisjeftsföörer |
Parlamentoorsche Geschäftsföhrer
Oliver Kumbartzky
Telefon +49 (0) 431 988-1480
www.fdp-sh.de

AfD LANDDAGSGRUPPE

AfD FRAKTSJOON

AfD LANDDAGSGRUPP

4 sæder | Saten | Stöhl

Gruppeformand | Fuarseter fan di Fraktsjoon | Vörsitter
Jörg Nobis
Parlamentarisk leder | Parlamentarisk Gisjeftsföörer |
Parlamentoorsche Geschäftsföhrer
Volker Schnurrbusch
Telefon +49 (0) 431 988-1660
www.afd-fraktion.sh

SSW I LANDDAGEN

SSW ÖN DI LÖNDAI

SSW IN'N LANDDAG

3 sæder | Saten | Stöhl

Gruppeformand | Fuarseter faan't SSW ön di Löndai |
Vörsitter vun'n SSW in'n Landdag
Lars Harms
Telefon +49 (0) 431 988-1381
www.ssw-sh.de

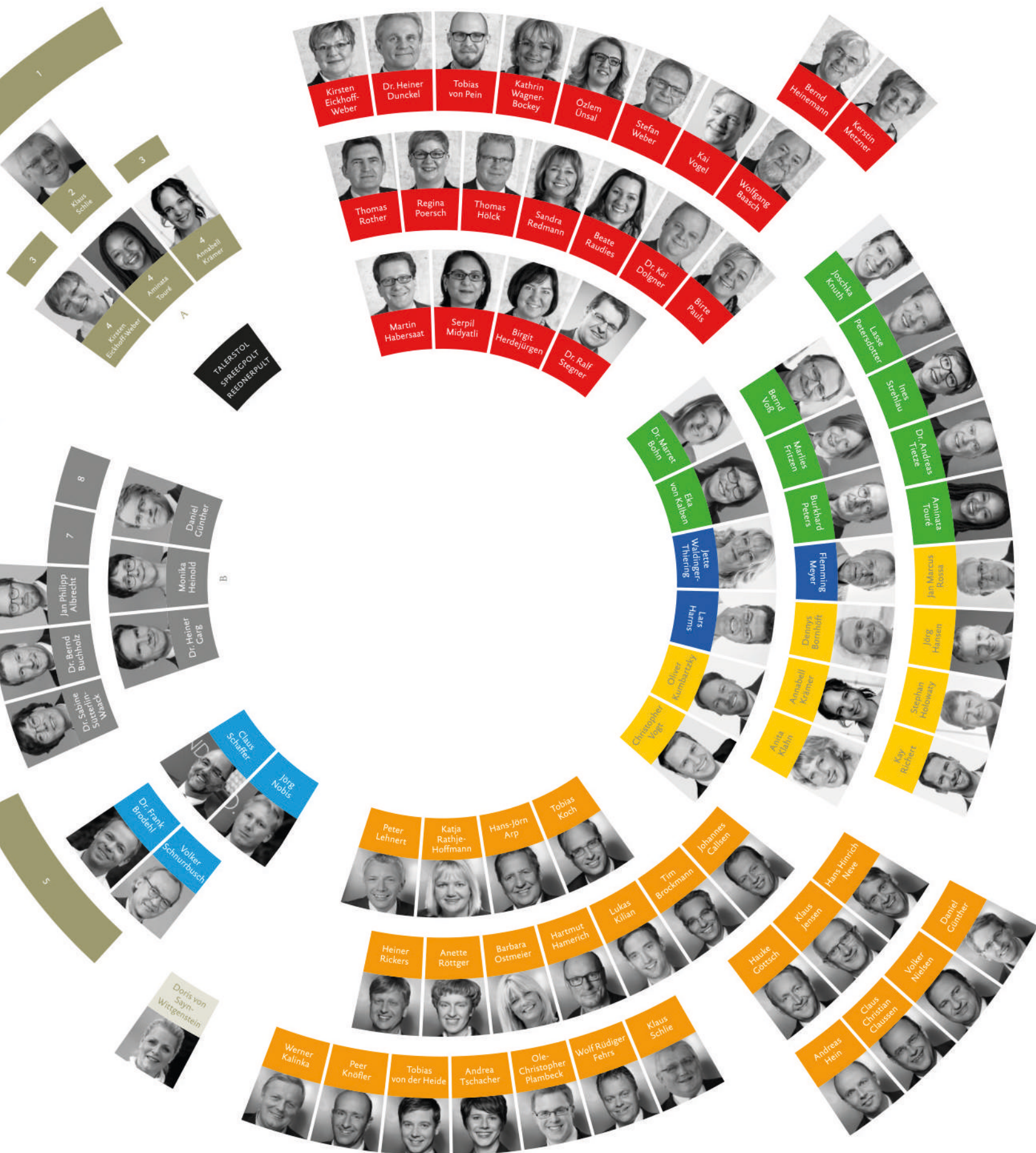
UDEN FOR LANDDAGSGRUPPERNE

LÖNDAISMEFÖLIGERS SÖNER FRAKTSJOON

AFORDNETE AHN FRAKTSCHOON

1 sæde | Sat | Stöhl

Doris von Sayn-Wittgenstein

Udgiver / Ütdänjfoon / Rutgever

Der Präsident des
Schleswig-Holsteinischen Landtages
Düsternbrooker Weg 70, 24105 Kiel
Tel. +49 (0) 431 988-0
sh-landtag.de

Redaktion / Redaktsjoon / Redakschoon

Referat für Öffentlichkeitsarbeit

Tryk / Pränted bai / Druck

Schmidt & Klaunig, Kiel

Copyright

Schleswig-Holsteinischer Landtag

Design & Layout / Ütflaien & seeten /

Formen un Setten

amatik Designagentur, Kiel

Billeder / Bile / Fotos

Klemens Ortmeyer
Holger Stöhrmann

Dansk Translatør

Philipp Becher

Friisk ouerseeting

Nordfriisk Instituut,
Bräist / Bredstedt

Översetterin platt

Marianne Ehlers,
Schleswig-Holsteinischer Heimatbund,
Molfsee

August 2019

Besøgsadresse / Adräs for geestinge / Besökeranskrift

Schleswig-Holsteinischer Landtag,
Düsternbrooker Weg 70, 24105 Kiel

Kontaktpersoner til program- og aftalearrangementer /

Mald de bai daheere biise wüste, wan dü en termiin

unti en program oufmååge wäät / Anspreekpartnerinnen

för Programm- un Terminafspraken

Susanne Keller, Tel. +49 (0) 431 988-1118

Sünje Muxfeldt, Tel. +49 (0) 431 988-1121

Oplysninger | Informatsjoone | Informadschonen
sh-landtag.de

SCHLESWIG-
HOLSTEINISCHER
LANDTAG

